

نگاهی به نابرابری درآمدی و فقر در اسرائیل

آرمان پویان

به دنبال بحران جهانی سرمایه داری، که عمیق ترین بحران از دوره رکود بزرگ دهه ۱۹۳۰ به شمار می رود، نابسامانی شرایط داخلی سرمایه داری اسرائیل نیز تشدید شده است. در واقع اعتراضات اخیر در اسرائیل (به ویژه در پایتخت آن، تل آویو) بیانگر تشدید تناقضات داخلی این سیستم است. جامعه اسرائیل، برخلاف آن چه که در نگاه نخست و عموماً تحت تبلیغات رسانه های راست به نظر می رسد، از سطوح بالای تبعیض و نابرابری های اقتصادی- اجتماعی رنج می برد. به عنوان یک نمونه، طبق گزارش روزنامه هآرتص، به تاریخ ۲۲ ژوئن ۲۰۱۰، در حالی که بحران اقتصادی جهانی، به افزایش ۱۷ درصدی شمار میلیونرهای جهان در سال ۲۰۰۹ منجر شد، تعداد میلیونرهای اسرائیل نیز در این سال، ۴۳ درصد افزایش یافت. این افزایش تند، اسرائیل را از نظر نرخ رشد تعداد میلیونرها به طور سرانه (یعنی نسبت به جمعیت)، پس از هند و هنگ کنگ در رتبه سوم قرار داد. طبق گزارش روزنامه هآرتص، هنگ کنگ با ۱۰۴ درصد افزایش، بالاترین نرخ میلیونرها را داشت، در حالی که این نرخ برای هند ۵۰.۹ درصد بود. ایالات متحده، آلمان و ژاپن، هم چنان کشورهایی با بیشترین تعداد میلیونرها باقی ماندند. طی سال ۲۰۰۹، بالغ بر ۱۰ میلیون میلیونر در سرتاسر جهان وجود داشته است که مجموع دارایی های آن ها به بیش از ۳۹ تریلیون دلار می رسید. در این بین، اسرائیل ۸۴۱۹ میلیونر داشته است. تنها در سال ۲۰۰۹، ۸۳ مولتی میلیونر در اسرائیل وجود داشته است، یعنی ۱۰ نفر بیش تر از آن چه که در سال ۲۰۰۸ به ثبت رسیده بود.

اما در همان حال که شکاف های اقتصادی- اجتماعی میان طبقه کارگر اسرائیل، به مثابه یک کل واحد، و حاکمیت سرمایه داری بیش از پیش آشکار شده، تبعیض در درون طبقه کارگر (به خصوص میان کارگران یهودی و عرب) نیز حالتی حاد به خود گرفته است.

با در نظر گرفتن درآمد به مثابه یکی از شاخص های وضعیت اقتصادی- اجتماعی، متوسط درآمد ناخالص ماهانه میان شهروندان عرب در اسرائیل طی سال ۲۰۰۸، ۵،۴۱۹، شیکل جدید اسرائیل (۱،۴۶۵ دلار آمریکا) بود. یعنی ۲،۵۳۰ شیکل جدید اسرائیل (۶۸۵ دلار) یا نزدیک به ۳۲ درصد، پایین تر از شهروندان یهودی (جدول ۱). هم چنین در سال ۲۰۰۸، متوسط درآمد ناخالص ماهانه در بین مردان و زنان کارگر عرب به ترتیب قریب به ۴۲ و ۲۸ درصد پایین تر از مردان و زنان کارگر یهودی در همان سال بوده است.

بنابراین کاملاً واضح است که از نظر میزان رفاه اقتصادی، جمعیت عرب اسرائیل در وضع نامساعدتری نسبت به جمعیت یهودی برخوردار است.

جدول ۱. درآمد ناخالص ماهانه هر کارمند (به تفکیک گروه جمعیتی و جنسیت) در سال ۲۰۰۸

(ارقام به واحد پول "شیکل جدید اسرائیل" می باشد)

جمع	مردان	زنان	
عرب	۵،۴۱۹	۴،۳۵۰	
یهودی	۷،۹۴۹	۶،۰۴۶	

بنابراین جای تعجبی ندارد که در سال ۲۰۰۹، ۵۳.۵ درصد تمامی خانواده های عرب اسرائیل در زمره فقرا تقسیم بندی شدند، در حالی که این نسبت برای تمامی خانواده های اسرائیلی، ۲۰.۵ درصد بوده است. این رقم برای خانواده های عرب بادیه نشین به مراتب بالاتر و در حدود ۶۷.۲ درصد است.

با وجود آن که شهروندان عرب تنها نزدیک به ۲۰٪ کل جمعیت اسرائیل را تشکیل می دهند، اما بالاترین بخش از جمعیت فقیر هستند (۴۴.۵ درصد از مجموع افراد فقیر در سال ۲۰۰۸). بنابراین طبق گفته مؤسسه ملی بیمه، "بین نسبت خانواده های عرب به کل جمعیت و نسبت آن ها به جمعیت فقیر، شکافی بزرگ- تقریباً سه برابر- وجود دارد".

نکته مهم آنست که شکاف در نرخ های درآمد و فقر، مستقیماً با تبعیضات سنتی علیه شهروندان عرب اسرائیل ارتباط دارد. در سال ۲۰۰۴، تئودور اور (Theodor Or) قاضی اسبق دیوان عالی کشور به وضوح از چنین حقیقتی پرده برداشت و بیان کرد:

"شهروندان عرب اسرائیل، به خاطر عرب بودنشان، تبعیض را تجربه می کنند. این نابرابری در تعداد زیادی از بررسی ها و مطالعات ثبت شده، در دادرسی ها و قطعنامه های دولت تأیید گشته و به علاوه در گزارشات بازرسان دولتی و اسناد رسمی دیگر نیز بیان شده است".

در اسرائیل، شوراهای محلی و شهرداری ها با توجه به یک مقیاس اقتصادی- اجتماعی ۱۰ امتیازی، رتبه بندی می شود: خوشه ۱۰، بیانگر ثروتمندترین محلات و خوشه ۱ فقیرترین شهرهاست. ۷۵ منطقه عرب کشور، بیشترین سهم را از پایینترین خوشه ها دارند. آن ها در مجموع تقریباً ۸۷ درصد کل مناطق موجود در خوشه های ۱ تا ۳، حدود ۷۲ درصد از کل مناطق موجود در خوشه های ۱ تا ۴ و صفر درصد از مرفه ترین مناطق کشور در خوشه های ۷ تا ۱۰ را تشکیل می دهند. در نتیجه، خدماتی که مقامات هر منطقه ارائه می کنند، به طور کلی در محلات عرب، کم و دارای کیفیت پایین تر می باشد و یا اصولاً وجود ندارد.

جدول ۲. مقایسه هر دو جفت شهرهای عرب و یهودی نشین مجاور یکدیگر با استفاده از شاخص های اقتصادی- اجتماعی

شهر (شهرهای یهودی نشین به رنگ خاکستری نشان داده شده است)	متوسط درآمد سرانه (شکل جدید اسرائیل)	رتبه بندی خوشه ای اقتصادی- اجتماعی	صاحبان درآمد پایین تر از حد اقل دستمزد (به درصد)
العفولة	۲۶۲۶	۵	۴۷.۱۳
أمّ الفحم	۱۳۲۱	۲	۵۸.۶۴
دیمونا	۲۵۳۰	۴	۴۸.۵۳
راهط	۱۰۵۹	۱	۵۷.۰۷
زخرون یعقوب	۳۸۲۳	۷	۳۷.۵۹
جسر الزرقاء	۱۳۰۰	۲	۵۷.۶۷
مجدال هعیمق	۲۳۱۳	۵	۴۷.۷۰
شفا عمرو	۱۷۴۷	۳	۴۸.۸۸
کارمینل	۲۹۸۰	۶	۴۲.۳۰
عرابه	۱۴۱۷	۲	۵۴.۵۵

در جدول ۲، اختلافات اقتصادی- اجتماعی در میان نمونه ای از شهرهای عرب و یهودی نشین که در مجاورت یکدیگر قرار دارند، نشان داده شده است. درآمد متوسط در شهرهای عرب نشین فوق، به طور قابل ملاحظه و پیوسته ای پایین تر از متوسط درآمد شهرهای یهودی نشین قرار دارد. این شکاف تقریباً ۱،۳۷۰، شکل جدید اسرائیل (معادل ۳۷۰ دلار آمریکا) می باشد. به همین جهت، تمامی شهرهای عرب نشین در نمونه فوق در خوشه ۱ تا ۳ قرار می گیرند. در حالی که تمامی شهرهای یهودی نشین در خوشه های ۴ تا ۷ می باشند. به علاوه، نسبت حقوق بگیرانی که کم تر از حد اقل دستمزد دریافت می کنند در تمامی شهرهای عرب نشین نمونه فوق، بالاتر از نسبت مذکور در شهرهای یهودی نشین می باشد (این نسبت، به جز یک مورد یعنی شهر شفا عمرو، بالغ بر نیمی از حقوق بگیران را در بر می گیرد).

در هیچ جایی به اندازه روستاهای غیررسمی متعلق به اعراب بادیه نشین (که دولت اسرائیل آن ها را "روستاهای ایجاد شده برخلاف قانون" می نامد)، نابرابری میان فلسطینیان و یهودی های اسرائیل آشکار نیست. روستاهای مزبور که شدیداً مورد بی توجهی مقامات قرار دارد، پیش از استقرار اسرائیل در سال ۱۹۴۸ وجود داشت، با این وجود آن ها پس از تصویب "قانون ملی برنامه ریزی و ساخت (۱۹۶۵)" غیرقانونی اعلام شدند. روستاهای "غیررسمی"، در هیچ یک از طبقه بندی های رسمی قرار نمی گیرند. بین ۷۵ تا ۹۰ هزار شهروند فلسطینی بادیه نشین اسرائیل در صحرای نقب واقع در جنوب ساکن هستند و خدمات دولتی پایه ای مانند برق، آب، خطوط تلفن، آموزش و تسهیلات درمانی یا در دسترس آنان قرار ندارد و یا بسیار ناچیز است؛ این افراد حتی از نقشه ها و برنامه ریزی های دولتی هم مستثنی می شوند.

به علت فقدان خدمات دولتی، من جمله مدارس و حمل و نقل عمومی، نرخ های فقر در روستاهای غیررسمی بیشترین میزان را در اسرائیل دارد. از هشت شورای محلی و شهرداری که در خوشه ۱ قرار می گیرند (فقیرترین خوشه)، هفت مورد مربوط به روستاهای اعراب بادیه نشین در صحرای نقب می باشد. روستاهای غیررسمی، که سطوح فقر و محرومیت اجتماعی در آن ها به طور قابل ملاحظه ای بالاتر است، حتی در محاسبات و انتشارات آماری دولت هم در نظر گرفته نمی شوند. در ژوئیه ۲۰۱۰، کمیته حقوق بشر سازمان ملل از اسرائیل خواست تا "دسترس جمعیت بادیه نشین به ساختارهای بهداشتی، آموزشی، آب و برق را صرف نظر از موقعیت آن ها در قلمرو حاکمیت، تضمین نماید".

همان طور که ملاحظه می شود، سقوط اقتصادی و مکانیسم درونی و ذاتی سرمایه داری، خسارات عظیمی برای زندگی فقیرترین خانواده های اسرائیلی (اعم از یهودی یا عرب) به بار آورده است و بسیاری از کودکان خانواده های متوسط اکنون دیگر به صفوف فقرا می پیوندند.

اسرائیل، ظاهراً با هدف ایجاد پنگاهی امن برای یهودیان ایجاد شد. صهیونیسم، به عنوان ایدئولوژی رسمی دولت، تلاش داشته و دارد تا "تمامی" یهودیان را، فارغ از خاستگاه "طبقه ای" آن ها، در کنار یک دیگر جمع کند. وضعیت کنونی اسرائیل هم ریشه در همین تناقض دارد. در گذشته، اسرائیل شاهد دوره رونق اقتصادی بود، به همین جهت قادر بود تا از طریق بسط "دولت رفاه"، استانداردهای زندگی را بالا ببرد. اما در حال حاضر ما شاهد گرسنگی و فقر در بین خانواده ها و کودکان اسرائیلی هستیم. همه این ها در حالیست که بودجه نظامی اسرائیل برای سال جاری (۲۰۱۱)، به تقریباً ۵۶ میلیارد شیکل جدید اسرائیل (معادل ۱۶ میلیارد دلار) رسیده است. یعنی بالاترین رقم در طول تاریخ اسرائیل.

همان طور که در ابتدای مطلب اشاره شد، وضعیت فعلی، بازتاب بحران وسیع تر سرمایه داریست؛ بحرانی که کلّ جهان را متأثر کرده است. اما سیاست های دولت نیز این تأثیر را دو چندان نموده (به عنوان یک نمونه، دولت در سال ۲۰۰۳، برنامه کاهش در کمک هزینه کودکان را به اجرا گذاشت).

شکاف های اجتماعی به حدّی رسیده است که طبق گزارشات مختلف، ۱۸ خانواده در اسرائیل، ۶۰ درصد کلّ ارزش سهام کمپانی های اسرائیل را در دست دارند.

بحران جهانی سرمایه داری، به خوبی پوشالی بودن وعده های صهیونیسم را در ایجاد رفاه برای "تمامی" یهودیان، آشکار می سازد و از خصلت طبقه ای آن پرده برمی دارد. طبقه کارگر و سایر زحمتکشان اسرائیل، در کلیت خود، درست مانند سایر هم طبقه ای های خود در جهان، تنها یک گزینه در پیش پایشان دارند: یا سوسیالیسم، یا بربریت.

۹ شهریور ۱۳۹۰

منابع:

Adalah- The Legal Center for Arab Minority Rights in Israel, "[Inequality Report: The Palestinian Arab Minority in Israel](#)" (PDF), February 2011, pp. 12-14

Domke, Ronit. "[Report: 43% more millionaires in Israel in 2009](#)", Haaretz, 2009

Lavi, Zvi. "[Defense Budget gets additional NIS 250M](#)", Ynetnews, April 11, 2011